

TRANG THÔNG TIN VỀ LUẬN ÁN

Tên đề tài LATS: Bảo đảm quyền của con chưa thành niên khi cha mẹ ly hôn.

Chuyên ngành: Luật Dân sự và tố tụng dân sự Mã số: 9380103

Họ tên NCS: Châu Thanh Quyền

Mã số NCS: N23709039

Người hướng dẫn khoa học: HD1: PGS.TS Đoàn Thị Phương Diệp

HD2: TS Nguyễn Thanh Hải

Cơ sở đào tạo: Trường Đại học Kinh tế - Luật, Đại học Quốc gia TP.HCM

1. TÓM TẮT LUẬN ÁN

Tỷ lệ ly hôn ngày càng tăng kéo theo nhiều hệ lụy, đặc biệt là việc bảo đảm quyền của con chưa thành niên. Theo thống kê, trong giai đoạn 10 năm từ năm 2015 đến năm 2024, tổng thụ lý, giải quyết hơn 2 triệu vụ án ly hôn, trong đó có gần 56% cha mẹ tự thỏa thuận thuận tình ly hôn, nghĩa là có liên quan đến việc thỏa thuận về quyền, nghĩa vụ trông nom, chăm sóc, nuôi dưỡng, giáo dục con chưa thành niên khi ly hôn, gấp hơn 03 lần so với việc tòa án cho ly hôn thông qua bản án có liên quan đến quyền, nghĩa vụ trông nom, chăm sóc, nuôi dưỡng, giáo dục con chưa thành niên khi ly hôn (khoảng 17%). Tuy nhiên, trên thực tế vẫn còn phát sinh việc giải quyết tranh chấp về thay đổi người trực tiếp nuôi con sau khi ly hôn. Số vụ tranh chấp tăng cao từ năm 2015 đến 2019, cao nhất vào năm 2019 với 1965 vụ. Sau đó, từ năm 2020, số lượng vụ tranh chấp giảm dần, đặc biệt giảm mạnh trong năm 2021 và 2022, trước khi có dấu hiệu tăng nhẹ vào năm 2023. Tổng số vụ tranh chấp trong giai đoạn 2015–2024 là 15.034 vụ, cho thấy tính phổ biến của các tranh chấp liên quan đến việc thay đổi quyền nuôi dưỡng, chăm sóc con chưa thành niên. Đây là vấn đề cấp thiết, đòi hỏi sự quan tâm và giải pháp từ nhiều phía, bao gồm cả các nhà nghiên cứu.

Luận án nghiên cứu một cách có hệ thống cơ sở lý luận, khung pháp luật và thực tiễn áp dụng pháp luật về bảo đảm quyền của con chưa thành niên khi cha mẹ ly hôn tại Việt Nam, tập trung vào ba nhóm quyền cơ bản: (i) quyền được trông nom, chăm sóc, nuôi dưỡng, giáo dục; (ii) quyền được cấp dưỡng; (iii) quyền có người đại diện trong giao dịch dân sự.

Trên cơ sở phân tích pháp luật hiện hành như Luật Hôn nhân và gia đình, Bộ luật Dân sự, Bộ luật Tố tụng dân sự, Luật Trẻ em, Luật Thi hành án dân sự và các điều ước quốc tế liên quan,...kết hợp nghiên cứu thực tiễn xét xử và thi hành án,

luận án làm rõ những kết quả đạt được, đồng thời chỉ ra các hạn chế, bất cập trong cả quy định pháp luật và quá trình tổ chức thực hiện.

Luận án sử dụng tổng hợp các phương pháp nghiên cứu như phân tích, bình luận án, nghiên cứu tình huống, so sánh pháp luật, khảo sát xã hội học thông qua 148 phiếu khảo sát và tham chiếu kinh nghiệm của một số quốc gia (đặc biệt là Pháp và Hàn Quốc). Từ đó, luận án đề xuất hệ thống giải pháp và kiến nghị nhằm hoàn thiện pháp luật và nâng cao hiệu quả áp dụng pháp luật, hướng đến mục tiêu lấy lợi ích tốt nhất của trẻ em làm trung tâm trong giải quyết các vụ việc ly hôn.

2. NHỮNG KẾT QUẢ MỚI CỦA LUẬN ÁN

Thứ nhất, về cơ sở lý luận. Luận án không chỉ tiếp cận ở cấp độ phân tích từng nhóm quyền cụ thể, mà còn xây dựng và phát triển một khung lý luận tổng quát về bảo đảm quyền của con chưa thành niên khi cha mẹ ly hôn. Cụ thể như sau:

- Luận án đã phát triển và khái quát hóa lý luận về bảo đảm quyền của con chưa thành niên khi cha mẹ ly hôn từ góc độ quyền con người, kết nối giữa quyền nhân thân và quyền về tài sản trong một khung lý thuyết thống nhất. Cụ thể, Luận án này đã mở rộng phạm vi nghiên cứu không chỉ giới hạn ở quyền nhân thân mà còn bao gồm quyền về tài sản. Điều này là một đóng góp quan trọng và khác biệt so với các công trình nghiên cứu trước đó, phần lớn các công trình nghiên cứu trước đây chỉ tập trung vào quyền nhân thân của con chưa thành niên khi cha mẹ ly hôn mà ít chú trọng đến quyền về tài sản, đặc biệt là bảo đảm quyền có người đại diện đối với con chưa thành niên trong giao dịch dân sự khi cha mẹ ly hôn.

- Trên cơ sở tổng hợp các lý thuyết, quan điểm nghiên cứu Luận án đã khái quát hóa nội hàm của khái niệm “bảo đảm quyền của con chưa thành niên” như một mô hình kết hợp giữa bảo đảm pháp lý và bảo đảm thực thi, qua đó xác lập nền tảng cho việc phát triển quan điểm về bảo đảm quyền con chưa thành niên trong bối cảnh cha mẹ ly hôn. Đóng góp này mang ý nghĩa khái quát và có thể vận dụng cho các nghiên cứu về bảo đảm quyền trong những mối quan hệ gia đình khác.

- Luận án nghiên cứu có sự tách bạch và nhận diện 03 vấn đề chính thành các chương riêng biệt đó là bảo đảm quyền được trông nom, chăm sóc, nuôi dưỡng, giáo dục con chưa thành niên; bảo đảm quyền được cấp dưỡng đối với con chưa thành niên và bảo đảm quyền có người đại diện đối với con chưa thành niên trong giao dịch dân sự khi cha mẹ ly hôn. Đây là các quyền gắn liền với con chưa thành niên khi cha mẹ ly hôn. Việc nghiên cứu này tạo thuận lợi cho việc tiếp cận và phân biệt các quyền, tránh gây nhầm lẫn, điều mà các công trình nghiên cứu trước đó chưa đề cập.

Thứ hai, về thực trạng. Luận án phân tích thực trạng áp dụng pháp luật trong các vụ việc ly hôn có liên quan đến quyền của con chưa thành niên tại Việt Nam

trong giai đoạn 2015-2024. Luận án không chỉ khảo sát các quy định pháp lý mà còn tiến hành thu thập thực tiễn qua 882 bản án, quyết định của tòa án, giúp cung cấp cái nhìn chân thực về hiệu quả của các quy định hiện hành. Các số liệu được công bố trong luận án chưa được các công trình khác công bố, đây cũng là điểm mới của luận án so với các công trình trước đó.

Thứ ba, đề xuất các giải pháp.

- Điểm mới của luận án là đưa ra các giải pháp cụ thể và kiến nghị nhằm hoàn thiện các quy định pháp luật và hoàn thiện cơ chế thực thi pháp luật. Theo đó, trên cơ sở vận dụng một số lý thuyết, quan điểm nghiên cứu gồm: Lý thuyết về đại diện (Theory of Agency); Lý thuyết luật tự nhiên (Natural Law Theory); Thuyết vị lợi (Utilitarianism); Quan điểm pháp luật của Ronald Myles Dworkin; Quan điểm về tiền cấp dưỡng (The Theory of Alimony). Luận án có sự kết hợp làm rõ sự cần thiết phải bảo đảm quyền của con chưa thành niên khi cha mẹ ly hôn cũng như vận dụng để đề xuất, kiến nghị bổ sung, sửa đổi luật viết hiện hành, góp phần bảo đảm tốt hơn quyền của con chưa thành niên khi cha mẹ chấm dứt hôn nhân.

- Về các kiến nghị, giải pháp mới nổi bật như Luật Hôn nhân và gia đình cần xem xét bổ sung lập bảng dự án chi tiết trình bày những biện pháp cần thực hiện của cha mẹ để bảo đảm quyền được trông nom, chăm sóc, nuôi dưỡng, giáo dục con chưa thành niên khi cha mẹ ly hôn. Đồng thời, pháp luật cần sửa đổi theo hướng xác định nghĩa vụ cấp dưỡng là nghĩa vụ bắt buộc, không phụ thuộc vào việc người trực tiếp nuôi con có yêu cầu hay không. Bên cạnh đó, nghiên cứu bổ sung mô hình Hội đồng gia đình theo pháp luật của Pháp vào quy định của pháp luật Việt Nam. Bên cạnh các kiến nghị, luận án còn phân tích các giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả áp dụng pháp luật về bảo đảm quyền của con chưa thành niên khi cha mẹ ly hôn.

3. CÁC ỨNG DỤNG/KHẢ NĂNG ỨNG DỤNG TRONG THỰC TIỄN HAY NHỮNG VẤN ĐỀ CÒN BỎ NGỎ CẦN TIẾP TỤC NGHIÊN CỨU

Về ý nghĩa khoa học:

- Luận án cung cấp cơ sở lý luận về bảo đảm quyền của con chưa thành niên trong trường hợp cha mẹ ly hôn. Luận án có ý nghĩa quan trọng trong việc làm sáng tỏ và phát triển hệ thống lý luận về bảo đảm quyền của con chưa thành niên khi cha mẹ ly hôn. Việc nghiên cứu, hệ thống hóa các quyền cơ bản của trẻ em trong các vụ ly hôn, đã giúp mở rộng và làm sâu sắc thêm cơ sở lý luận pháp lý về vấn đề này. Các kết quả nghiên cứu góp phần làm phong phú các lý thuyết về bảo vệ quyền trẻ em trong bối cảnh ly hôn của cha mẹ.

- Luận án đóng góp vào sự phát triển của pháp luật gia đình và bảo vệ quyền trẻ em tại Việt Nam. Luận án không chỉ giới hạn trong việc nghiên cứu các quy định hiện hành nói chung, mà còn giúp đánh giá những hạn chế và bất cập trong hệ thống

pháp luật gia đình, từ đó đóng góp vào việc hoàn thiện các quy định về bảo đảm quyền của con chưa thành niên trong các vụ ly hôn. Điều này có ý nghĩa quan trọng trong việc phát triển các quan điểm pháp lý tiến bộ trong bảo đảm quyền lợi trẻ em khi cha mẹ ly hôn.

- Luận án góp phần phát triển phương pháp nghiên cứu trong lĩnh vực pháp lý. Việc áp dụng phương pháp nghiên cứu kết hợp giữa lý luận, thực tiễn và tham khảo, đối chiếu pháp luật quốc tế trong luận án, cơ sở lý thuyết nghiên cứu là một điểm mới về phương pháp nghiên cứu. Qua đó, luận án đã góp phần nâng cao tính chính xác và khoa học của việc nghiên cứu pháp lý về các vấn đề phức tạp như bảo đảm quyền của con chưa thành niên khi cha mẹ ly hôn, từ đó mở rộng phạm vi ứng dụng các phương pháp nghiên cứu trong lĩnh vực pháp lý.

Về ý nghĩa thực tiễn:

- Luận án cung cấp một số kiến nghị mới để hoàn thiện quy định pháp luật về hôn nhân và gia đình tại Việt Nam. Luận án có giá trị thực tiễn vì đã chỉ ra những hạn chế, bất cập trong các quy định pháp luật hiện hành và đề xuất các giải pháp khả thi để hoàn thiện việc bảo đảm quyền của con chưa thành niên khi cha mẹ ly hôn. Những đề xuất này có thể làm cơ sở để các nhà làm luật xem xét, điều chỉnh hoặc bổ sung các quy định pháp lý, từ đó hoàn thiện hệ thống pháp luật trong bối cảnh hội nhập quốc tế.

- Luận án góp phần nâng cao nhận thức và trách nhiệm của cộng đồng và các cơ quan thực thi pháp luật. Thông qua việc nghiên cứu thực tiễn và phân tích các vấn đề phát sinh trong quá trình giải quyết ly hôn, luận án giúp nâng cao nhận thức về vai trò quan trọng của việc bảo đảm quyền của con chưa thành niên. Việc này không chỉ tác động đến các cơ quan nhà nước, mà còn góp phần thay đổi nhận thức của cộng đồng, nâng cao trách nhiệm của các bậc cha mẹ, các cơ quan chức năng và các tổ chức xã hội trong việc bảo vệ quyền lợi của trẻ em trong các vụ ly hôn.

- Luận án góp phần nâng cao chất lượng cuộc sống của con chưa thành niên và gia đình. Việc bảo đảm quyền của con chưa thành niên trong các vụ ly hôn có tác động trực tiếp đến chất lượng cuộc sống của trẻ em, đồng thời tạo ra sự công bằng và bình đẳng trong các quyết định pháp lý liên quan đến gia đình. Những giải pháp, kiến nghị mà luận án đưa ra sẽ giúp nâng cao chất lượng cuộc sống gia đình và cộng đồng, giảm thiểu xung đột trong gia đình sau ly hôn, từ đó góp phần ổn định xã hội.

- Luận án góp phần định hướng phát triển chính sách xã hội về bảo vệ quyền trẻ em. Luận án cũng có ý nghĩa trong việc định hướng các chính sách xã hội liên quan đến bảo vệ quyền trẻ em, đặc biệt là trong bối cảnh sự phát triển của xã hội hiện đại và các yêu cầu bảo vệ quyền lợi của trẻ em ngày càng được chú trọng. Những đề xuất trong luận án sẽ giúp các cơ quan nhà nước xây dựng các chương

trình, chính sách, và các biện pháp hỗ trợ pháp lý hiệu quả cho trẻ em trong các vụ ly hôn.

Trên đây là tóm tắt luận án, những kết quả mới và các ứng dụng cũng như khả năng ứng dụng trong thực tiễn hay những vấn đề còn bỏ ngỏ cần tiếp tục nghiên cứu của luận án.

CÁN BỘ HƯỚNG DẪN

NGHIÊN CỨU SINH

PGS. TS Đoàn Thị Phương Diệp TS. Nguyễn Thanh Hải

Châu Thanh

Quyền

**XÁC NHẬN CỦA CƠ SỞ ĐÀO TẠO
HIỆU TRƯỞNG**